

Høyesteretts ankeutvalg

24. 10. 2024

Støtteskriv for sikring av effektivt rettsmiddel

Forsvaret anker lagmannsrettens beslutning om å nekte forsvaret føring av bevis i straffesak som skal opp for Oslo tingrett den 25. november 2024. Domstolene skal da avgjøre hva som er passende straff etter at Alliansen for rettighetsorientert ruspolitikk (AROD) åpnet en cannabiskafe på Bislett. Ifølge tiltalen ble 375 gram cannabis solgt før politiet stanset markeringen, og påtalemyndigheten mener at slike forbrytelser må straffes strengt. Dette til tross for at politiet på forkant var informert om markeringen og at straffefrihetsgrunner er gjort gjeldende. Spredningsfaren ved salg og signaleffekten av straff skal som vanlig vektlegges, og aktor vil ikke at domstolene skal bli kjent med en større svikt i rettsstaten.

Ifølge påtalemyndigheten, må bevis derfor avskjæres fordi det er «*tiltalebeslutningen som setter rammene for rettens behandling og for bevisførselen. Faktum er ubestridt og stridspunktet gjelder om overtredelse av straffelovens narkotikabestemmelser [er] grunnlovsstridig. Slik påtalemyndigheten ser det vil det ikke være behov for bevisførsel rundt denne juridiske vurderingen. Problemstillingen er behandlet av Høyesterett i HR-2022-731-A som er avsagt i etterkant av Rusreformutvalgets rapport og Stortingets behandling av forslaget om rusreform*».

Slik undergraver Politiadvokaten rettsstaten. Politiadvokaten vet godt at HR-2022-731-A utgjør et åpent sår i det rettspolitiske landskapet, og forsvaret har vist hvorfor. I [vitnespørsmålene](#) dokumenteres feilen som Høyesterett gjorde i HR-2022-731-A ved å vektlegge lovgivers signal, og det var for å få rettsutvikling på et kritisk område at AROD gikk til sivil ulydighet. Det sivile samfunn har forberedt en [Sannhets- og forsoningskommisjon](#) for å rette opp i større skade, men påtalemyndigheten mener at forsvarets «bevistilbud bør avskjæres i sin helhet med hjemmel i straffeprosessloven § 292».

Ifølge politiadvokaten fremstår bevisførselen «åpenbart som en plattform for å spre et politisk budskap og er på ingen måte egnet til å belyse de spørsmål som tiltalebeslutningen reiser»,

men hvordan kan aktoratet påstå at det konstitusjonelle grunnlaget for Straffelovens §231 er irrelevant? Når FN og Europarådet har forlatt visjonen om en narkotikafri verden fordi forbudet har sviktet etter alle målestokker, bortsett fra som inntektskilde for organisert kriminalitet og andre krigsprofitører, hvordan kan en jurist, uten å motsette seg lovgivers intensjon ved innføringen av Grunnlovens § 89, hevde at forholdet til grunnloven er et politisk spørsmål som faller utenfor rettens myndighetsområde?

Fiktivt skille mellom juss og politikk

Det er klart at dette ikke er mulig. Ikke bare er det manglende grunnlaget for straff dokumentert av flere utredninger, men prinsippet om domstolenes uavhengighet har bred konstitusjonell forankring og kommer til uttrykk flere steder og på flere måter i Grunnloven. Det står i Grunnloven §§ 88 og 90 at Høyesterett dømmer i siste instans, og grunnlovsfestingen av retten til en rettferdig rettergang i § 95 og domstolenes prøvingsrett i § 89, tydeliggjør domstolenes uavhengige stilling. Krav om uavhengighet følger dessuten av internasjonale forpliktelser som Norge har påtatt seg, for eksempel Den europeiske menneskerettighetskonvensjon (EMK) artikkel 6 om retten til en rettferdig rettergang, men politiadvokaten fremstår så fokusert på å beskytte ruspolitikken fra konstitusjonell kontroll at hun oppretter et fiktivt skille mellom rettens og lovgivers område.

Slik juss er et symptom på nedprioritering av rettighetsjuss – hvilket Rolleforståelsesutvalget påpekte som et problem. Det er beklagelig at politiadvokaten stiller seg med den tradisjon av jurister som har gitt Norge et stadig større utfordringer med menneskerettighetene, for som Professor Ole Kristian Fauchald beskriver dynamikken mellom rettens og politikens sfære, er «forholdet mellom jus og politikk (...) tosidig. Jusens grunnelementer i form av lovgivning og internasjonale forpliktelser er et resultat av politiske prosesser, og jussen setter igjen rammer for de etterfølgende politiske prosessene. Det er derfor en vekselvirkning mellom jus og politikk; en vekselvirkning som innebærer en kontinuerlig dynamikk».¹

Det er slik det skal være. Forsvaret har gjort gjeldende at straffelovens §§ 231 og 232 er i strid med moralske grunnverdier, og det er utvilsomt at konstitusjonelle rettsregler vil i noen grad legge bånd på og føringer for den politiske handlefriheten. I demokratier fungerer jussen (ideelt sett) som garanti mot misbruk av politisk makt, og det gir ikke mening i tider med moralsk panikk å tillegge staten en absolutt skjønnsmargin. Tvert imot. Når panikk er påvist av Rusreformutvalget, kan man fastslå at politikerne har misforvaltet tillit og det er jussens oppgave å veilede prinsipielt, slik at ikke enkeltgrupperinger må lide for etablerte fordommer satt i system.

Påtalemyndighetens svikt

Dette er basis for enhver rettsstat. Det er derfor vi har prøvesrett og et maktfordelingsprinsipp, men politiadvokaten stiller seg med den juridiske tradisjon som til enhver tid har holdt tyranner ved makten. Det er trist, ikke minst for påtalemyndigheten som

---

¹ Ole Kristian Fauchald, Jus eller politikk? Reform av norsk verneområdeforvaltning, finnes [her](#)

institusjon. 30 år etter at Andenæs forsøkte å få avklart viktige prinsipielle spørsmål, har påtalemyndigheten vist seg så opptatt av å beskytte keisere uten klær at 200 års rettsorden settes til side, og signaleffekten av å motsette seg kontradiksjon og vitneførsel er ikke bra.

Retten til å føre vitner og dokumentarfilm som bevis er klar, og ettersom forsvaret har gjort gjeldene at ruspolitikken har vært på et konstitusjonelt sidespor i 20 år, kan ikke påtalemyndigheten nekte prøvelsesrett uten at det fremstår som et forsøk på å skjule et større problem for rettsstaten. Straff på tilbakeviste premisser er per definisjon vilkårlig, og Grunnlovens § 89 gir domstolene rett og plikt til å kontrollere den politiske prosessen. Domstolene har tidligere beskyttet rettigheter når rederne og byggeindustrien opplevde sin økonomiske situasjon som truet. Frihetsrettigheter har krav på bedre vern enn økonomiske rettigheter, og prøvelsesretten er den mekanisme som skal sikre at statens skip ikke roter seg bort i totalitære farvann. Vi kan se prøvelsesretten som den dødmannsknapp som skal stanse motoren om fører er bevisstløs eller uten kontroll, og 200 års rettshistorie avhenger av at rettssystemet anerkjenner denne mekanismen for sikring av rettsstaten.

Det er derfor ille at påtalemyndighetens jurist ikke anerkjenner Grunnlovens § 89. Hvis vi ser prøvelsesretten som den mekanisme som skal sikre at staten ikke forviller seg i totalitære farvann, er jurister som motarbeider prøvelsesrett den mekanisme som hindrer at nødfunksjonen utløses. Ingen trussel er større for samfunnet eller Norges grunnlovsarv. Prøvelsesretten ble formalisert i Grunnlovens § 89 for å markere et kjernepunkt i rettsstaten, og rettsløshet oppstår når domstolene ikke vil gi belastede grupperinger prøvelsesrett. I menneskerettslige spørsmål er det derfor ikke mulig å skille juss fra politikk. Jo mer marginalisert en gruppering er, desto større er sjansene for feil ved den politiske prosessen, og det tilfaller domstolene å kvalitetssikre lover.

Juss som fagfelt avhenger av dette. Man kan si det sånn at politikken, ideelt sett, tar sikte på å fremme rettsstatsidealer, men det er domstolenes jobb å kontrollere at den rent faktisk gjør det. Spørsmålet er derfor ikke om domstolene trår feil ved å gå inn i den politiske prosessen, som mange dommere frykter, men hvor effektiv retten er til å sikre borgerne frihet, og det var på dette grunnlaget at AROD begynte med sivil ulydighet.

Sviktet samfunnsoppdrag

Siden 2021 har AROD hatt en rekke markeringer for rettssikkerheten. Fordi Høyesterett i 2022 [videreførte](#) en uheldig tradisjon med å avvise prøvelsesretten uten gyldig begrunnelse, ble cannabis lagt igjen på stortingstrappa under en markering den 22. september 2022. I den offentlige debatten og i direkte korrespondanse, gjorde AROD gjeldende at terskelverdiene var uten prinsipielt grunnlag og Riksadvokaten ble bedt om å ta ut tiltale, men påtalemyndigheten fulgte ikke opp.

Det er viktig å være klar over at Riksadvokaten allerede på dette tidspunktet hadde sviktet samfunnsoppdraget. Første punkt er å ivareta lovens autoritet i den offentlige debatten, og AROD hadde gjennom rusreformen rundt 100 [innlegg](#) i avisene som knyttet ruspolitikken til fortidens vilkårlige forfølgelse. Ingen ble imøtegått, selv om flere [innlegg](#) knyttet

Riksadvokaten til alvorlige forsømmelser. Derfra var det ingen overraskelse at påtalemyndigheten også sviktet neste punkt av samfunnsoppdraget, som er å ivareta lovens integritet igjennom ansvaret for straffesakskjeden. AROD hadde gjennom den offentlige debatten allerede [avslørt](#) at historisk og prinsipiell kontekst var ruspolitikkenes akilleshæl, så hvorfor skulle Riksadvokaten utfordre AROD i retten?

Svaret er selvfølgelig at det ville styrket jussens integritet, Riksadvokaten ville fulgt sitt samfunnsoppdrag, og Norge ville hatt stødig ledelse gjennom et avgjørende paradigmeskifte for rettssystemet. Etter 60 år med en ruspolitikk som har sett vekk fra forskning og rettsstatsprinsipper, ville Riksadvokaten vist at han mente alvor når han gjennom rusreformen stilte seg på side med «prinsipper som må veie tungt om en liberal rettsstat skal bestå», og påtalemyndigheten ville tatt innsikt fra kriminologi og retts sosiologi på alvor. Alt er gode grunner for at Riksadvokaten skulle tatt ARODs tilbud om rettighetssikring på alvor, men etter [markeringen](#) utenfor Stortinget ble det klart at påtalemyndigheten ikke ville møte rettighetsargumentet i retten.

Dette igjen var en innrømmelse av skyld. Kunne ruspolitikken forsvares prinsipielt, ville ikke ARODs 100 [artikler](#) i den offentlige debatten eller 30 direkte henvendelser stått ubesvart. Var ikke forbindelsen til fortidens vilkårlige forfølgelse klar, ville heller ikke påtalemyndigheten latt AROD dele ut cannabis i Hovedgaten, men det var dette som skjedde. Den 20. april 2023 ble 100 gram cannabis delt ut i en varslet [aksjon](#) utenfor Riksadvokatens kontor fordi politi- og påtalemyndighet ikke ville ta beslag. Den 7. september 2023 ble nye 100 gram cannabis delt ut utenfor Riksadvokatens kontor fordi ingen ville ta imot, og det var klart at konstitusjonelle hensyn hadde parkert påtalemyndigheten.

Dette var en større seier i kampen for rettigheter, men påtalemyndigheten fortsatte å jakte på brukere som ikke sto opp for rettssikkerheten. AROD delte derfor ut fem brev med 100 gram cannabis i november 2023 til lederne for ruspolitikken, og fem brev med 100 gram til i januar 2024, ettersom politiet ikke tok kontakt. AROD [informerte](#) gjennom den offentlige debatten og i direkte korrespondanse at det ville bli en cannabis kafe i Oslo hvis ikke tiltale ble tatt ut, og fordi ingenting skjedde ble cannabis kafeen på Bislett den 20. april 2024 virkelighet.

Med denne kafeen var det ikke mulig å unngå en straffesak. Derfra tok politiet kontakt og ville etterforske de ti brevene med cannabis, men ansvaret for Politiloven og samfunnsoppdraget ellers ble ignorert. Politiet ble i avhør informert om koblingen til fortidens vilkårlige forfølgelse, samt svikten i ledelse uten at straffefrihetsgrunner ble undersøkt. Etterforskerne fremsto oppmerksomme på behovet for videre etterforskningskritt, men må ha blitt stanset av påtaleansvarlig jurist, som siden har fortsatt å motarbeide rettssystemet.

Forsvarsmekanismer

Det har vært besynderlig å bevitne juristenes svikt i forhold til ARODs sivile ulydighet og ruspolitikken generelt. Fra et prinsipielt perspektiv er HR-2022-731-A en advarsel om hva det koster jussen å forsvare keisere uten klær, og Riksadvokat Rieber-Mohn avviste i 1994 Andenæs sitt forsøk på debatt med tilsvarende forutinntatt holdning og overfladisk

argumentasjon som juristene har lagt for dagen i denne saken. Verken hensyn til grundighet, kontradiksjon, objektivitet eller andre faglige vilkår er ivaretatt, og det fremstår som om påtalemyndigheten gikk i vranglås da koblingen til fortidens vilkårlige forfølgelse ble presentert.

Dette er psykologisk forståelig. I 60 år har påtalemyndighetens jurister tatt for gitt at de er på det godes side, og på samme måte som soldater som har kjempet en krig på løgner, vil også påtalemyndighetens jurister være psykologisk disponert til å ville holde sannhet på avstand. Sannhet påtvinger omorganisering av verdigrunnlag, hvilket er bra for sjelen men ubehagelig for en personlighet som er ansatt i et system hvis budsjetter, maktmidler, og prestisje avhenger av et fiendebilde for å bestå. Vi vet derfra at noen har integritet til å se sannheten, og jurister som tidligere Høyesterettsdommer Ketil Lund og Johs Andenæs har derfor konfrontert keisere uten klær. Allikevel ser vi at de færreste jurister har slik integritet. De fleste jurister er mer opptatt av karriere enn av rettigheter, og derfra oppstår motivasjon til å se bort fra konstitusjonelle grunnregler.

Om ikke trusler fra hensynsløse aktører ligger bak politiadvokatens handlinger, er psykologiske forsvarsmekanismer det eneste som kan forklare motarbeidelsen av prøvesrett. Det er uansett klart at politiadvokatens adferd avdekker et større problem, og det er avgjørende for sikring av rettsstatsgarantier at Høyesterett ikke gjør samme feil. Uten et prinsipielt grunnlag mister også Høyesterett troverdighet, og den eneste måten som domstolen kan beholde sin prestisje, er å gjøre bedre enn HR-2022-731-A.

Historisk og prinsipiell kontekst

Denne dommen er ikke et verdig fundament. Så lenge rettssystemet bygger autoritet på HR-2022-731-A, vil vilkårlig forfølgelse forbli et problem, og behovet for prinsipiell gjennomgang vil bli stadig mer opplagt, helt til rettssystemet responderer på lovgivers svikt. Straffelovkommisjonen oppfordret domstolene til å sørge for bedre styring, men tre ganger har Høyesterett beskyttet forbudet fra konstitusjonell kontroll. Forsvaret har vist at rettighetsanalysen til Høyesterett, Justisdepartementet, eller Rushåndhevingsutvalget ikke er en rettsstat verdig, og for fagfeltet er det ingen vei utenom et oppgjør med dobbeltmoralen som følger av vilkårlig forfølgelse.

Den politiske prosessen forblir styrt av ekstremister, og at ikke engang politiet tror på lovens autoritet er klart ut fra etterforskningen. Hadde politiet hatt respekt for narkotikaloven, ville de forfulgt samtlige spor. Etaten ville nøstet opp cannabisforbrytelser tilbake til 2013, da politiet fikk tilbud om å straffeforfølge 2 tonn cannabis men valgte å avstå fordi spørsmålet om rettigheter ble aktuelt. Dette mønsteret har gjentatt seg til det punktet hvor det nå er over 300 saker som politiet ikke vil ta tak i, nettopp fordi det juridiske terrenget er minelagt konstitusjonelt. Allikevel har cannabisklubben [Folkehelseforbundet](#) fått grønt lys av Nærings- og fiskeridepartementet for registrering i Brønnøysund, og retten må begynne prosessen å bygge integritet i lov og rett.

Dette innebærer at Høyesterett må markere avstand fra politiadvokatens juss. Politi- og påtalemyndighet fremstår paralyisert fordi de ikke vil følge konstitusjonelt kart og kompass, og det vil være katastrofalt for Norges grunnlovsarv om feilen ikke rettes opp. Aktor har allerede [sviktet](#) påtalemyndighetens etiske retningslinjer, og ettersom prøvelsesretten er klar, kan ikke Høyesterett nekte forsvaret å føre vitner som er egnet til å dokumentere svikt i ledelse uten å svikte sitt samfunnsoppdrag og få et problem med de etiske prinsippene for dommeratferd. Prøvelsesretten er den mekanisme som skal sikre rettsstaten mot totalitære impulser, og signaleffekten av å nekte prøvelsesrett er ikke bra. Den er spesielt ikke bra når domstolene tidligere har sikret redernes og eiendomsbransjens økonomiske rettigheter, eller når forsvaret har dokumentert vilkårlig forfølgelse, og 40 prosent av sakene i tingrettene er berørt. Det fremstår da som om domstolene er mer interessert i å beskytte et tårn av korrupsjon enn å bygge integritet i rettssystemet, og det fremstår som om [dommerne](#) er villige til å overse egne retningslinjer for å konsolidere et grunnlovsstridig prosjekt.

Det er ut fra sakens natur klart at domstolenes uavhengighet og rettssystemets integritet står på spill, og rettssystemet må reformeres i tråd med mer bærekraftige løsninger. Uten et prinsipielt byggverk, kan ikke Norges rettssystem overleve den skade som forbudet har gjort, og det tilfaller domstolene å tilby et effektivt rettsmiddel eller bli husket av ettertiden for sitt svik.

Dette er uunngåelig. Det er en gammel sannhet i jussen at det i tider med tyranni bare finnes tre valg: Forræderi, medløperi, og grunnlovsforsvar. I en tid som vår, hvor offentlig panikk sørger for en blindsoner som muliggjør vilkårlig forfølgelse, er derfor samtlige jurister som svikter ansvaret for rettsstatsbygging enten medløpere eller forrædere. Dette er den reelle grunnen til at jurister skyr historisk og prinsipiell kontekst, men AROD vil dele ut cannabis til vi finner en domstol som anerkjenner prøvelsesretten.

Slik vil AROD hjelpe nasjonen til et oppgjør med et kollektivt traume som berører statsadvokater og dommere like meget som de forfulgte på rusfeltet. Det narkotikafrie idealet har i 60 år splittet bror og søster, satt myndigheter i krig med borgerne, og revet samfunnet i filler. Allikevel regulerer stadig flere land reguleringer cannabis for å beskytte folkehelse, og heller ikke Norge kan ta for gitt at forbudet oppfyller et legitimt formål. Vi er som individer og samfunn på ville veier uten de prinsippene som bygger vår grunnlovsarv, og hverken Justisdepartementet eller Høyesterett kan utføre sitt samfunnsoppdrag så lenge forbudet forblir beskyttet fra konstitusjonell kontroll. Fordi hensikten med loven er oppgitt, og folkehelse er den nye målestokken på ruspolitikken, er begge institusjoner avhengig av jurister som evner å vise vei gjennom et paradigmeskifte for strafferetten, og det er å håpe at Høyesterett tar ansvar før større skade er skjedd.

Spørsmålet er derfor ikke om forsvaret skal få 15 dager i retten til å dokumentere vilkårlig forfølgelse og svikt i ledelse. 15 dager er et minstemål, og det er bare en helt spesiell type jurister som vil bruke tusenvis av dager i retten for å dømme borgere til lange fengselsdommer, men som motsetter seg å bruke noen dager på å avklare om maktmiddelbruken er nødvendig. Slike jurister gjør ikke bare skade på sin sjel, men på vår

grunnlovsarv, og spørsmålet er derfor om retten finner 15 dager tilstrekkelig eller om saken ønskes bedre belyst.

Som det går frem av bevisoppgaven, vil forsvaret ta et oppgjør med 16 år med rettsløshet på rusfeltet, og godt mulig vil vitner som tidligere Riksadvokat Tor-Aksel Busch, samt flere statsadvokater og dommere være aktuelle. Dette blir opp til retten. For forsvaret er ikke poenget å henge ut flest mulig, men å rydde vei i et omstridt terreng, og vi vil ikke kaste bort rettens tid. Vi har derfor avsatt 15 dager, hvilket dekker det grunnleggende, men imøtekommer gjerne et ønske om flere dager og/eller vitner.

Derfra vil prinsipper som kontradiksjon og jevnbyrdighet være ivaretatt. Derfra kan vi gjøre underverker for en juss som i 60 år har blitt korrumpert i tjeneste for keisere uten klær, og derfra kan vi bygge et rettssystem som fortjener folkets tillit og respekt. Tillit er dessverre for Justisministeren ikke noe som kan snakkes opp. Tillitt må fortjenes, og under normale omstendigheter ville det vært den største selvfølge at ansvarlige aktører vitnet for retten. Hadde ruspolitikken tålt dagslys, ville både regjering og departement mer enn gjerne bidratt til opplysning, og det faktum at flere vitner forsøkte å unnslippe sier sitt.

Dette er nok en innrømmelse av skyld, akkurat som alle andre forsøk på å beskytte ruspolitikken fra historisk og prinsipiell kontekst. Skam og frykt for historiens dom har i 30 år utsatt den debatten som Andenæs forsøkte å løfte frem, men tilgivelse er lett så lenge det finnes lærdom. Om vi lar Nietzsches eksistensielle angst definere lov og rett, er det uansett ille ute med oss alle, og vi må som samfunn reise oss mot det punktet hvor vi kan ta et oppgjør med jakten på syndebukker uten at ny skyld skal fordeles.

Poenget med denne bevegelsen er derfor ikke å snu jakten på syndebukker mot politi- og påtalemyndighet, men å fjerne ødeleggende blindsoner. Vi ønsker ikke at samfunnet skal lide 30 år til fordi regjeringen vil beholde narkotikalovgivningens budsjetter, maktmidler, prestisje, og det er på høy tid at Høyesterett rydder i et omstridt konstitusjonelt landskap.

Med hilsen

A handwritten signature in black ink that reads 'Roar Mikalsen'. The signature is written in a cursive, flowing style.

Roar Mikalsen

Leder for Alliansen for rettighetsorientert ruspolitikk